

Sprawozdanie

Komisji sejmowej, wybranej dla rozpoznania projektów rządowych do Ustawy o Gminach, Obszarach dworskich, i Reprezentacjach powiatowych.

Wysoki Sejmie!

Komisya, mianowana na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z d. 30. Grudnia r. z. zajmowała się rozpoznaniem projektów rządowych do Ustaw: o Gminach, Obszarach dworskich, i Reprezentacjach powiatowych, z całą gorliwością i rozważą, jakiej wymagały te Ustawy, stanowiące podwalinę organizacji kraju.

Komisya uznała zasadniczą projektu rządowego zaletę, iż opiera organizację na istniejącej już Gminie, na tym pierwiastku, który od czasów niepamiętnych ma swoje tradycje, i warunki indywidualnego życia. Powołanie Gmin do większej w sprawach własnych samodzielności uwolni je od drobiazgowej i zbytecznej Władz rządowych opieki, i utoruje im drogę do pożądanego sił rozwoju.

Rady gminne, obradujące i uchwalające w sprawach gminnych, staną się rękojmią rozważniejszego tych spraw traktowania. Postanowienia projektu, tworzące dla wyboru Rad gminnych koła wyborcze, i przyznające większe głosom wyżej opodatkowanych znaczenie, niemniej postanowienia, które przyznają Radzie prawo wyboru zwierzchności gminnej, będą rękojmią lepszych wyborów, i przez większe wyżej opodatkowanych uprawnienie stać się mogą pożądanym w naszym kraju bodźcem do pracy i do oszczędzeń, i przyczynią się do podniesienia tak potrzebnej klasy średniej, która w miarę praw większych, poczuć się może i do większych obowiązków, i stać się trwałą i silną podporą porządku społecznego.

Reprezentacje powiatowe otworzą obywatelom kraju pole do samorządu w sprawach ważnych, tyu Reprezentacyom przekazanych. Będą one bodźcem do zajmowania się sprawami publicznymi, i zarazem szkołą praktyczną życia publicznego.

Coraz więcej usuwać się będzie owa szkodliwa, w skutek blisko stuletniego usunięcia obywateli od spraw publicznych powstała, dla tych spraw apatya i nieporadność, zdająca wszystko na urzędy, i u nich tylko szukająca pomocy i opieki.

Przy rozpoznawaniu projektów rządowych nie zapoznawała jednak Komisya trudności w zastosowaniu niektórych postanowień do potrzeb krajowi naszemu właściwych.

Trudności te były wpływem zasad i granic, wytkniętych w obowiązującej dotąd Ustawie Państwa z 5. Marca 1862., od których nie mogliśmy odstępować. Przykład bowiem innych krajów koronnych, i wyraźne terazniejszego Rządu oświadczenie nie pozostawiały wątpliwości, że odstąpienie od tych zasad i granic naraziłoby nasze ustawy na niebezpieczeństwo nieotrzymania najwyższej sankcyi, naraziłoby więc na odroczenie do niepewnej przyszłości, a może nawet na utratę korzyści, jakie krajowi z tych ustaw dostać się mogą w udziale. Za narażenie kraju na takie niebezpieczeństwo spadłaby na nas odpowiedzialność, której przed krajem i własnym sumieniem przyjąć nie możemy.

Te to powody zniewoliły Komisję, iż trzymała się zasad w Ustawie Państwa z 5. Marca 1862. orzeczonych, i tylko w obrębie tych zasad czyniła w projektach rządowych poprawki, uwzględniające właśnie kraju naszego potrzeby. Poprawki te będą uzasadnione przy obradach Wysokiego Sejmu; sądziła bowiem Komisja zbytecznym, uzasadniać je w Sprawozdaniu niniejszem, tem bardziej, gdy obrady i uchwały Komisji nad takim uzasadnieniem musiałyby znacznie opóźnić przedłożenie Wysokiemu Sejmowi projektów do ustaw, z upragnieniem w kraju oczekiwanych.

Ażeby jednak mieć w przyszłości możność odpowiedniego Ustawy gminnej poprawienia, winniśmy dziś już starać się o usunięcie przeszkód, a mianowicie o uchylenie Ustawy Państwa z 5. Marca 1862., obowiązującej nas, a uchwalonej i dla nas w Radzie Państwa bez dostatecznego uwzględnienia stosunków i potrzeb krajowi naszemu właściwych.

W zasadach najwyższego Dyplomu z 20. Października 1860., powołanych w najwyższym Manifeście z 20. Września 1865. nie znajdujemy, ażeby organizacja gminna w kraju naszym miała być od Ustaw Państwa zawisła. Możemy więc nieplonną mieć nadzieję, iż w nowym ustroju Państwa, zapowiedzianym w najwyższym Manifeście z 20. Września 1865. sprawy takie, jak organizacja Gmin, Ustawą krajową niezależnie od Reprezentacji Państwa będą normowane.

Z wyłożonych w tem Sprawozdaniu powodów, wnosi Komisya:

Wysoki Sejm raczy:

I

Uchwalić załączone trzy Ustawy: o Gminach, Obszarach dworskich, i Reprezentacjach powiatowych.

II

Uchwalić wniosek, ażeby Ustawa Państwa z 5. Marca 1862., zawierająca postanowienia zasadnicze do organizacji gminnej, przestała obowiązywać w Królestwie Galicyi i Lodomeryi i w Wielkiem Księstwie Krakowskiem; i ażeby Ustawy, odnoszące się do organizacji Gmin, jedynie tylko w drodze ustawodawstwa krajowego były wydawane niezależnie od innych Władz ustawodawczych w Państwie.

Lwów dnia 10. Marca 1866.

Przewodniczący:

Agenor Gołuchowski w. r.

Sprawozdawcy:

Seweryn Smarzewski w. r. **Kornel Krzczunowicz** w. r. **Jan Czajkowski** w. r.